

Nr 181

Av herrar **Kaijser** och **Arrhén**, om inrättande av en professur i virologi vid universitetet i Uppsala.

Det senaste årets riksomfattande epidemier av influensa och epidemisk hjärnhinneinflammation förorsakad av Echo 9-virus har på ett slående sätt visat oss virussjukdomarnas betydelse i det moderna samhället, vars naturliga immunitet starkt minskat till följd av den ökade hygien. Medan de bakteriella sjukdomarna tack vare antibioticabehandlingen reducerats avsevärt har virussjukdomarna ökat. Det kräves en allt större apparat för att genom forskning och tillgodogörande av dess resultat ge oss det skydd den naturliga immuniteten tidigare givit.

De överlägsna resultat som erhållits med det svenska poliovaccinet har visat betydelsen av en inhemsk forskningsverksamhet på det virologiska området, och importen av ett utländskt vaccin, som senare bedömts som undermåligt, till en kostnad av 4,8 milj. kronor visar också klart hur dyrbart det blir att söka klara sig utan en tillräckligt omfattande virologisk verksamhet.

Vid våra universitet och högskolor har hittills endast funnits en virologisk institution nämligen karolinska institutets institution för virusforskning, som förestås av en professor i virologi. Genom redan planerade eller beslutade ny- och ombyggnader i Stockholm, Uppsala, Malmö, Göteborg och Umeå kommer lokalbehovet för det virologiska arbetet att tillgodoses. Motsvarande upprustning har emellertid ännu icke skett beträffande personalbehovet. I Uppsala är en utbyggnad klar, och en virologisk institution är i bruk sedan mer än två år såsom en avdelning inom hygienisk-bakteriologiska institutionen. Redan för budgetåret 1954/55 anvisade riksdagen medel för byggnad och utrustning av denna avdelning. Kungl. Maj:t hade emellertid 1957 ännu inte, med undantag för ett städbiträde i Cg 5, äskat medel för personal och material för den virologiska verksamheten. Med anledning härav väcktes två likalydande motioner vid 1957 års riksdag, inom första kammaren av herr Osvald m. fl. (I: 117) och inom andra kammaren av herr Nilsson i Göingegården m. fl. (II: 133), i vilka hemställdes att riksdagen för att säkerställa forskningen vid den virologiska avdelningen av hygienisk-bakteriologiska institutionen vid Uppsala universitet måtte besluta inrätta en tjänst som laborator i Ce 34 och en tjänst som laboriebiträde i Ce 13 samt att för denna verksamhet anvisa ett materialanslag på 15 000 kronor.

Statsutskottet har i sin behandling av motionerna funnit, "att mycket starka skäl i och för sig synas tala för att forskningen vid den virologiska avdelningen av hygienisk-bakteriologiska institutionen vid uni-

versitetet i Uppsala säkerställes genom inrättande därstädes av erforderliga befattningar, uppförda på universitetets stat. Såsom i motionerna angivits och exemplifierats omfatta de å avdelningen bedrivna forskningsuppgifterna utomordentligt betydelsefulla områden, bland dem forskningen rörande polio och den verksamhet på mul- och klövsjukeområdet, som äger rum i samarbete med statens veterinärmedicinska anstalt. Utskottet, som likväl inte är berett att biträda motionärernas yrkande, förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t efter prövning av ärendet har sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spørsmål och *snarast möjligt förelägger riksdagen förslag till avdelningens fastare organisatoriska uppbyggnad*. Utskottet förordar, att riksdagen med anledning av motionerna I: 117 och II: 133 i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört."

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 har kanslern för rikets universitet för "virusinstitutionen (hygienisk-bakteriologiska institutionens virusavdelning)" vid Uppsala universitet äskat anslag för inrättande av en professur i virologi jämte följande tjänster:

- 1 förste assistent
- 1 preparator i Ae 9
- 1 lab.-biträde i Ae 9
- 1 biträde i Ae 2.

Kungl. Maj:t har emellertid i årets statsverksproposition endast äskat medel för de två sistnämnda tjänsterna. Man kommer alltså alltjämt att sakna den fastare organisatoriska uppbyggnad, som statsutskottet förordade i sitt brev till Kungl. Maj:t, därigenom att fasta tjänster saknas för den personal som skall leda arbetet och bedriva virologisk forskning och undervisning. Avdelningens föreståndare uppehåller den e. o. docenttjänst, som är avsedd för ämnesområdet bakteriologi, och är sedan tre år tillbaka därför tjänstledig från en högre tjänst som e. o. laborator vid statens bakteriologiska laboratorium. Den virologiska avdelningen sysselsatte under föregående år omkring 22 personer, och den totala driftkostnaden har för 1957 uppgått till omkring 350 000 kronor. Trots att institutionen inte varit i gång mer än två år har den genom sitt forskningsarbete redan blivit internationellt känd, och ett flertal utländska forskare har under längre eller kortare tid besökt institutionen och studerat nya metoder som där utarbetats. Under 1958 väntas också fler utländska gäster som anmält sig vilja komma men inte tidigare kunnat beredas plats.

De mest uppmärksammade arbetena rör framställning och prövning av mul- och klövsjukevaccin i vävnadskultur, utprovning av levande försvagade poliovirusstammar avsedda att ingå i ett levande poliovaccin och studier av ett vid institutionen nyligen upptäckt "förkylningsvirus".

Arbetet med mul- och klövsjukevaccin har skett i samarbete med statens veterinärmedicinska anstalt och lett fram till helt nya metoder för framställning och kontroll av mul- och klövsjukevaccin i vävnadskultur, varigenom det blivit möjligt att framställa vaccin i relativt begränsade utrymmen och till en kostnad som endast är några procent av det pris som nu betalas vid vår import av mul- och klövsjukevaccin från Danmark.

Avdelningens nuvarande föreståndare har tidigare likaledes med hjälp av vävnadskultur framställt ett nu i bruk varande smittkoppsvaccin, som har den stora fördelen i förhållande till det gamla att det ej innehåller bakterier och framställs för en kostnad som inte uppgår till en tiondel. Han är vidare en av de ledande männen bakom det svenska poliovaccinet, och den forskning beträffande detta som nu bedrivs i Uppsala sker i samarbete med en av de främsta amerikanska forskarna inom området och syftar till att i stället för det avdödade poliovaccin, som nu användes, få fram ett levande vaccin som består av icke sjukdomsframkallande virusstammar. Ett sådant skulle ge en långvarigare och bättre immunitet och dessutom kunna framställas för betydligt lägre kostnader än det nuvarande emedan den dos som behöver användas endast utgör 0,1—1 procent av den nuvarande.

Sammanlagt sex forskare arbetar för närvarande vid den virologiska avdelningen. Två akademiska gradualavhandlingar utgående från denna kommer att försvaras i vår om intet oförutsett inträffar.

Av det ovanstående är det klart att en omfattande och för landet betydelsefull verksamhet äger rum vid den virologiska avdelningen i Uppsala. Det är uppenbart att denna institution i likhet med övriga bör vara företrädd av en professor i ämnet. Vi anser därför liksom statsutskottet och universitetskanslern att en fastare organisation snarast möjligt bör komma till stånd genom inrättande av de av större akademiska konsistoriet vid Uppsala universitet begärda tjänsterna. I likhet med universitetskanslern anser vi emellertid att denna uppbyggnad bör ske etappvis. Genom att den virologiska avdelningen budgetåret 1957/58 erhållit ett biträde i Ae 2 och i årets statsverksproposition föreslås erhålla ett labbiträde i Ae 9 och ytterligare ett i Ae 2 anser vi oss nu böra begränsa vår framställning för budgetåret 1958/59 till en hemställan,

att riksdagen, i enlighet med statsutskottets ställningstagande föregående år till den virologiska verksamheten vid Uppsala universitet, måtte besluta om inrättandet av en tjänst som professor i virologi därstädes samt att för detta ändamål anvisa ett förslagsanslag av 38 000 kronor.

Stockholm den 24 januari 1958

Rolf Kaijser

Erik Arrhén